

Blog 191 Diepte en breedte

Het had enkele jaren geduurd, maar medio de jaren negentig van de vorige eeuw was het zover. De Zwolse studenten kregen een eigen sociëteit, 'Het Vliegende Paard'. Die bestaat nog steeds en mijn oudste kleinzoon komt er graag. Het ging indertijd overigens niet vanzelf. Vooral enkele studenten van de sector Techniek van de hogeschool Windesheim hadden zich er druk voor gemaakt én ze deden een beroep op mij. Eerlijk is eerlijk, ik vond het ontzettend leuk om als bestuursvoorzitter die studenten te ondersteunen – moreel, met inzichten en uiteindelijk ook met geld. Ik hield er warme contacten aan over met tal van studenten.

Dat bleek toen de Techniekstudenten een groot feest wilden organiseren. Daar moest, vonden ze, ook gedanst worden – in stijl zelfs. Maar ja, hoe doe je dat als de zeer grote meerderheid van de studenten mannen zijn zoals toen bij Techniek het geval was? Ze waren slim: de opleiding Verpleegkunde bestond immers voornamelijk uit vrouwelijke studenten. Zo werd een geweldig gemengd feest georganiseerd mét dansen. En kijk: de bestuursvoorzitter werd uitgenodigd om de dans te openen. Gelukkig hadden Louise en ik onze achterstand op dat gebied ingehaald door – zelf al in de veertig – danslessen te nemen (In de jaren daarvoor

Zó dansten wij niet

was op feesten van ziekenhuizen immers ook gedanst) en zo zwierden wij, met applaus en gejoel begroet, als eersten over de dansvloer, snel gevolgd door Techniek- en Verpleegkundestudenten die geen moeite hadden om elkaar te vinden. Het werd een mooi feest, ook voor ons die zich overigens wél tijdig terugtrokken! Je moet, zeker als bestuurder, bij de jeugd je tijd en plaats kennen, toch?!

Deze ontmoeting tussen studenten van opleidingen met heel verschillende kennisgebieden had nog een mooie bijvangst: studenten Verpleegkunde en Werktuigbouwkunde verbonden hun kennis en inzichten met elkaar om een al bestaand apparaat voor mensen met een lichamelijke beperking te verbeteren! Het was – voor zover ik toen wist – voor het eerst op Windesheim dat op *het snijvlak van onderscheiden kennisgebieden nieuwe kennis en praktische toepassing* ontstond. Toen ik me vervolgens in dit fenomeen ging verdiepen, werd me al snel heel duidelijk dat tal van ontwikkelingen in de samenleving en het bedrijfsleven juist op dat snijvlak van kennisgebieden ontstonden. Sindsdien heb ik er sterk voor gepleit om in het HBO hiervan veel meer gebruik te maken; het is verrijkend voor studenten en dienstbaar aan het verkrijgen van nieuwe kennisinzichten.

Ik herinner me dit alles juist nu, doordat in enkele Nederlandse kwaliteitskranten momenteel volop aandacht is voor deze ontwikkeling¹ – positieve én kritische aandacht. Zo groeit het aantal 'sectoroverstijgende' opleidingen op de Nederlandse universiteiten sinds tien jaar gestaag. In 2012 waren dat er 13, in 2021 al 35. Zo biedt de Universiteit Utrecht nu zeven brede bacheloropleidingen aan, het studentenaantal daarvan steeg met circa een kwart. Utrecht en zes andere universiteiten hebben nu ook een University College als bacheloropleiding, op Angelsaksische leest geschoeid: studenten kiezen uit een breed scala van vakken en stellen zo hun curriculum samen. Deze ontwikkeling kent overigens een geschiedenis van eeuwen.

Aan het eind van de Middeleeuwen ontstonden in de Lage Landen de eerste universiteiten die, daarin 'aangespoord' door de kerk, vooral gericht waren op het behouden en over dragen van al *bestaande* kennis. In de loop der eeuwen verschuift de aandacht steeds meer naar het verwerven van *nieuwe* kennis. In de vorige eeuw werd de volgende stap echt gezet: naast fundamentele wetenschap (de diepte) is er steeds meer aandacht voor toegepaste wetenschap (de breedte).

Maarten van Rossem baggatelliseerde onlangs de studie van prinses Amalia als 'een grabbelton van oppervlakkigheid'. Zo etaleerde deze *diepgravende* historicus en begaafde verteller² zijn zwakte: hij gaat in allerlei tv-programma's zelf volop in de *breedte* en verkondigt zijn Alomvattende Brede Kennis en Wijsheid over welk onderwerp ook – niet gehinderd door nederigheid en respect voor kennis en wijsheid van anderen die *dieper* gaan. Het is – voor wie dit doorziet – overigens wel een vorm van narcisme, waarom je kunt lachen.

Leuven, de oudste universiteit van de Lage Landen - 1425

In het complexe leerproces is *kennis verwerven* slechts de eerste stap. De volgende stap is het *verkrijgen van inzicht in de verworven kennis*, vervolgens is er de kunst van het kunnen *toepassen in bestaande situaties*; het hoogste niveau van leren is het ontwikkelen van het vermogen om kennis te kunnen *toepassen in nieuwe situaties*. Daarmee is de cirkel rond en vaak gaat het leerproces dan op een hoger niveau verder: er ontstaat *nieuwe kennis*, enz.

We hebben breedte én diepte nodig: De grote wereldproblemen als de klimaatcrisis, de landbouwcrisis, het migratieprobleem, pandemieën, extreme verschillen in armoede en rijkdom – kunnen alleen in hun samenhang vanuit meerdere kennisgebieden en via nieuwe kennis en inzichten opgelost worden, aldus Pamela Habibovic, rector magnificus Maastricht University. Dat is allesbehalve eenvoudig en vernieuwend leren is dat evenmin. Helaas levert de aanpak van de stikstofcrisis een heel saillant voorbeeld. Minister Staghouwer trad af omdat hij er niet in slaagde om zijn ministeriële opdracht goed uit te voeren: het bieden van een *nieuw perspectief*. Zou het kunnen zijn dat dit veroorzaakt wordt doordat teveel vanuit *bestaande* kennis en de bestaande wereld werd gedacht en er onvoldoende ambtelijk leervermogen was om vernieuwing tot stand te brengen?

“Omdenken” is een kunst die aangeleerd moet worden – hiermee raken we de kern van wat leren is. Gelukkig beseffen heel veel jongeren op universiteiten, HBO- en MBO instellingen (misschien veel beter dan wij ouderen) dat het anders moet. Zij blijken steeds vaker de vraag te stellen: “Wie ben ik als ik afgestudeerd ben? Wat kan ik met alles wat ik geleerd heb?” Al in 1971 (!) schreef ik een scriptie die als titel de veelzeggende uitspraak van een 16-jarige had: “Het is zo moeilijk een beetje iemand te zijn”. Het is de vraag van jongeren die graag iemand willen zijn, die én nieuwe kennis ontdekken én steeds meer zicht krijgen op wat in de wereld gaande is. “Wat betekent dit voor mij?” “Wie ben ik in die wereld?” Prachtige vragen!

Als jongeren het studielokaal betreden nemen ze hun leven en hun wereld mee naar binnen. Ik – toch al een oudje – zie jonge mensen om mij heen en ik ben ervan overtuigd dat zij heel goed beseffen dat leren niet waarde vrij is. Zijn docenten toegerust om met studerende samen te zoeken naar antwoorden? Worden ze in de gelegenheid gesteld om samen de maatschappelijke antenne goed te richten? Vragen die de existentie van het onderwijs raken!

**Zwervend door de breedte en diepte van de leerschool van het leven is dít de vraag:
Hoe houden wij, ouderen en jongeren, onze maatschappelijke antenne goed gericht?**

1. Zoals onder meer in Trouw, 5 september 2022 – “Universiteiten grossieren in ‘brede’ opleidingen”

2. Neem alleen al zijn echt fantastische hoorcolleges over [HITLER](#). Heerlijk om tijdens een lange rit te beluisteren!

Muziek: 1. Jacques Brel zingt over een vriend die het leven overziet –. [Voir un ami pleurer](#)

2. Liever Ramses Shaffy met een prachtige Nederlandse tekst van Guus Vleugel? Luister: [Een vriend zien huilen](#)